

Яцишин С.Р.

кандидат економічних наук, доцент

Тернопільського національного економічного університету

м. Тернопіль, Україна

ЗАПАСИ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПОНЯТТЯ

Однією з найбільш важливих проблем сучасної економіки України є відновлення нормального відтворювального процесу в усіх його ланках, у тому числі в державному секторі економіки. Перед такими підприємствами, установами та організаціями постає першочергове завдання підвищення

ефективності використання запасів, як важливого матеріального елементу функціонування, що в значній мірі визначає їх потенціал.

З метою забезпечення безперервної фінансово-господарської діяльності підприємства, установи чи організації державного сектору економіки повинні мати ті чи інші матеріальні цінності.

Бюджетні установи й організації використовують у своїй діяльності товарно-матеріальні цінності, які забезпечують їх функціонування, процес виробництва, реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг тощо. Також вони залучають різного роду господарські та ремонтно-будівельні матеріали, паливо, гару, матеріали для наукових і навчальних цілей, інші матеріали.

Вартість цих матеріальних засобів повністю вибуває із суспільного кругообігу протягом одного або кількох актів споживання. В цьому плані матеріали в бюджетних установах нагадують оборотні кошти виробничої сфери, але їх неможливо віднести до останніх, оскільки оборотні кошти повністю переносять свою вартість на новий продукт і в цій формі продовжують свій кругообіг у суспільному відтворенні, а матеріали бюджетних установ вибувають з кругообігу в міру їх споживання.

Бюджетні установи у процесі своєї діяльності використовують чимало матеріальних цінностей короткострокового (упродовж одного року) споживання. Отже, зазначену частку оборотних активів, яка має матеріальну форму, і, як очікується, буде використано упродовж року, називають запасами.

Облік запасів є одним з основних напрямків обліку бюджетних установ і потребує організації.

Бухгалтерський облік запасів щодо його організації охоплює:

- організацію надходження запасів;
- організацію обліку наявності запасів;
- організацію обліку використання та вибуття.

Щодо кожного з видів руху запасів організація має такі завдання:

- прискорення документообігу завдяки обробці відповідних раціональних графіків та вибору оптимальних носіїв інформації;
- правильне виконання належних дій відповідно до нормативної бази;
- зберігання товарно-матеріальних цінностей, що належать до запасів завдяки розробці оптимальної номенклатури;
- раціональне використання матеріальних запасів згідно з розробленими нормативами тощо.

Дефініція «запаси» у широкому розумінні цього терміна притаманна як сфері матеріального виробництва, так і бюджетним установам, основним продуктом діяльності яких є послуги. Тому важливою умовою забезпечення ефективного обліку запасів є правильне розуміння економічного змісту цієї категорії та їх класифікація.

Виходячи з цього, економічна суть поняття «запаси» є різною для виробничих підприємств та бюджетних установ. Розглянемо цю відмінність детальніше (табл.1).

Отже, проаналізувавши вищенаведені факти та дані таблиці, можна зробити об'єктивний висновок про те, що жодне підприємство – як у виробничій сфері, так і у сфері нематеріального виробництва – не може обійтися без запасів. Це зумовлено тим, що і в першому, і в другому випадках запаси забезпечують

безперерйне функціонування установи та допомагають виконувати поставлені першочергові завдання та цілі.

Таблиця 1

Економічний зміст та визначення дефініції «запаси»

З точки зору виробничої сфери	З точки зору невиробничої сфери
<p>Запаси – це:</p> <ul style="list-style-type: none"> - активи, які перебувають у процесі виробництва, утримуються для подальшого споживання та продажу продукту виробництва, а також управління підприємством; - оборотні активи, які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва підприємства, які використовуються переважно в одному операційному циклі діяльності підприємств або в період до одного року; - матеріальні ресурси (засоби виробництва, предмети споживання, інші цінності), необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які зберігаються на складах або в інших місцях з метою їх наступного використання; - активи, які придбані або самостійно виготовлені і підлягають подальшій переробці на підприємстві. - частина оборотних коштів на підприємстві, які не залучені до процесу виробництва. 	<p>Запаси – це:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оборотні активи у матеріальній формі, які належать установі та забезпечують її функціонування (або перебувають у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг) і будуть використані, як очікується, протягом одного року; - засоби, які ще не задіяні у виробничому процесі і які забезпечують його безперервність; - різноманітні речові елементи, що використовуються у процесі господарської діяльності як предмети праці; - оборотні активи, матеріальні цінності короткострокового (упродовж одного року) споживання. - запаси – це оборотні активи у матеріальній формі, які ще не задіяні у виробничому процесі і які забезпечують його безперервність, належать установі та забезпечують її функціонування (або перебувають у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг) і будуть використані, як очікується, протягом одного року

Тракування даного терміну різними вченими-економістами зводиться до того, що під матеріальними запасами бюджетних установ розуміють різноманітні речові елементи, що використовуються у процесі господарської діяльності як предмети праці [1; 6; 7]. Це оборотні активи в матеріальній формі, які належать установі та забезпечують її функціонування (або перебувають у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг) і будуть використані, як очікується, протягом одного року [2; 3].

Отже, категорія «запаси», яка, здавалося б, більше притаманна для сфери матеріального виробництва, широко використовується і в бюджетній сфері, основним продуктом діяльності якої є послуги.

Щодо визначення поняття та змісту такої економічної категорії, як «запаси», схиляємось до обґрунтування, висвітленого в Положенні з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ [5], затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 14.11.2013 р. за № 947, та однойменного НПСБОДС № 123 «Запаси» [4] та вважаємо, що запаси – це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу, безоплатного розподілу, передачі за умов звичайної господарської діяльності;

- перебувають у процесі звичайної діяльності установи для подальшого споживання;

- перебувають у формі сировини чи допоміжних матеріалів для використання у виробництві продукції, при виконанні робіт, наданні послуг або для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб установи (потреб суб'єкта бухгалтерського обліку в державному секторі).

Узагальнюючи вище сказане, вважаємо, що матеріальні запаси суб'єктів державного сектору економіки – це частина активів, яка:

- утримується та використовується для виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг;

- призначається для продажу безпосередньо або після відповідної обробки;

- використовується для управлінських потреб установ та організацій.

На відміну від виробничої сфери, де всі виробничі запаси у процесі використання переносять свою вартість на собівартість виготовленої готової продукції, при використанні запасів у бюджетних установах їх вартість не відноситься на собівартість послуг чи діяльності установи, а списується на видатки кошторису за відповідним кодом ЕКВ.

В частині спеціальних коштів, якщо установа здійснює госпрозрахункову господарську діяльність: виробництво сільськогосподарської продукції, виробництво майстерень, науково-дослідні роботи по господарських договорах, надання платних послуг тощо, вартість використаних запасів відноситься на собівартість відповідного виробництва чи послуг за відповідним кодом ЕКВ [7].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Атамас П.Й. Основи обліку в бюджетних установах: [Навч. посібник]. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 288 с.
2. Джога Р.Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: [Навч. посібник]. – К.: КНЕУ, 2001. – 250 с.
3. Канева Т.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: [Навч. посібник]. – К.: Книга, 2004. – 180 с.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10>.
5. Положення з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2063-13/>
6. Нашкєрська Г.В. Фінансовий облік: [Навчальний посібник]. – К.: Кондор, 2005 р. – 503 с.
7. Михайлов М. Г., Телегунь М. І., Славкова О. П. Бухгалтерський облік у бюджетних установах. [Навчальний посібник]. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.